

VITA SANCTI REMIGII

RHEMENSIS EPISCOPI

1. ^a Beatissimi Remigii antistitis depositio sancta nobis hodie diem mysticæ solemnitatis exhibuit, quæ annis singulis, dum in se cursu temporum volvitur, nostris desideris innovatur. Hic itaque primis ortus natalibus, ^b parentum nobilitate fulgebat, quem divina pietas non solum priusquam nasceretur, sed antequam conciperetur, elegit; in tantum, ut Montanus quidam monachus, dum ^c se levissimo sopore quiesceret, tertio fuisset admonitione pulsatus, ut matri suæ benedictæ ^d Cyliniæ, quod masculum conceptura esset, veridica relatione prædiceret, ^e ut nomen ejus ^f et meritum designaret. Qui illico implevit imperium, et secundissimæ genitrici ^g concepturæ sobolis gaudia nuntiavit. Illa vero sicut fidei credulitatis non apparuit dubia, ita suscepit in partu, quem ^h præscierat in utero. ⁱ Haud morosa exstitit, ut certa, felicissimam pignus secunda protinus edidit, quod prius corpore concepit.

2. In quo assidue venturæ ætatis merita dulcis infantia designabat, et quod ante conceptum mater agnoverat, ante tempora jam videbat. Studebat teneros annos morum maturitate vincere, et ^j benevolentia cordis, charitatis melle condire. Quid

^a Sanctus Remigius (ut tradit Hincmarus in ejus Vita, c. 1, n. 10 et 11, cui Flodoardus et alii consentiunt), cum esset natus viginti duos annos, successit Bennadio in sede Rhemensi, atque illam tenuit annos LXXIV, obiitque propterea natus an. 96, Idibus Januariis. Coitius, ad annum 486, num. 12, censet sanctum Remigium episcopum Rhemensem creatum fuisse ad an. circiter 459, et obiisse ad an. 533, quem vide. A sancto Remigio Clodoveum I, Francorum regem, fuisse baptizatum, auctor est Gregor. Turon., lib. II, cap. 31, quo loco egregium de beati Remigii doctrina et sanctitate textit elogium, nec dubitat eundem cum Sylvestro comparare.

Huic vitæ compendio in Codice nostro, sine ullo auctoris nomine, pro titulo tantum præmittitur literis miniatis: *Kal. Octobr's. Incipit Vita sancti Remigii confessoris.* BOLLAND.

Hæc prima periodus paulo aliter alibi legitur: Nam in ms. Chiffletiano, sanctique Benigni Divionensis habetur: *Beatissimi Remigii antistitis depositio sancta nobis hodierna die mysticæ solemnitatis festa exhibuit, quæ annis singulis, dum in se cursus temporum volvitur, nostris desideris innovatur.* Ita etiam fere habet Editio Suriana, quæ incipit: *Beati Remigii, etc.*, sed in Mombritiana brevius dicitur: *Remigii antistitis depositio nobis in præsentia diem mysticæ festam solemnitatis exhibuit; post quæ mox ad sequentem periodum ita proceditur: Enim vero primis ortus natalibus, etc.* Hæc BOLL.

^b Pater sancti Remigii erat Emilius, vel Æmilius; frater Principius, Suessionum episcopus. De his vide epist. 14 lib. VIII Sidonii Apollinaris, ad sanctum Principium, Suessionensem episcopum, scriptam. De Parentibus sancti Remigii hæc habet Hincmarus, cap. 1, num. 4: *Erant ambo genere nobiles, et gratia inter suos nominatissimi.* Sed de his fusius Bolland. in prænot. ad Vitam sancti Remigii.

^c Se alibi abest.

^d In Ms. Chiffletiano, atque Editione Suriana

A plura? cum secundis successibus certatim sanctæ conversationis studiis adolescens viginti secundi anni justus ^k sumpsisset exordium, in hac urbe Rhemensem omnium generaliter votis ad pontificii culmen raptus fuisse dignoscitur potius quam electus. In quo statim sic apparuit aptus et devotus officio, tanquam, si ^l quo noviter ascenderat, jugiter præfuisset. Fuit itaque in elemosynis largus, in vigiliis sedulus, in oratione devotus, in charitate perfectus, in ^m humilitate profusus, in doctrina præcipuus, in sermone paratus, in conversatione sanctissimus. Nunquam in eo invenit humani generis adversarius, ⁿ nec quod fraude deciperet, nec quod simulatione fuscaret.

3. Sinceritatem mentis vultus sui serenitate monstrabat, et pietatem clementissimi cordis ostendebat ^o lenitate sermonis. Quidquid ad salutem pertinere ^p possit æternam, non minus implebat beatissimis opere, quam sermonis prædicatione docebat. Longum est itaque verbis exigere, ne irrogemus audientibus de nimia prolixitate fastidium, si quanta in eo ornamenta bonorum omnium, quæ sunt vel pretiosa, vel maxima, supernæ remunerationis præ-

Ciliniæ; in Ms. Divionensi sancti Benigni, Chiliniæ; apud Mombritium, Chilimæ. Hæc sancti Remigii mater colitur die 21 Octob. BOLL.

^o Al., et.

^f Al., vel

^g Sarius pro concepturæ substituit concipiendæ. Sed Codici nostro consentiunt reliqua exemplaria. BOLL. Idem adnotant ex Brow. hunc solæcismum haud alienum fuisse a Fortunato.

^h Chiff., præsciebat.

ⁱ Hic nonnihil variant lectiones mss. Chiffletianum, Divionense sancti Benigni, et Editio Suriana sic habent: *Haud morosa exstitit, haud incerta; felicissimum pignus secunda protinus edidit, quod prius corde concepit.* Mombritius vero sic: *Non ut morosa exstitit, vel incerta; felicissimum pignus secunda protinus edidit, quod prius corde concepit.* BOLLAND.

^j Sarius, *Benevolentiam; Mombrit., benevolentiam.* BOLLAND.

^k Variant hic denuo exemplaria. Chiffletianum, ac Divionense sancti Benigni pro *sumpsisset*, habent *sumpsit*; item Mombrit., sed post *adolescens* addit verbum *polleret*. At Sarius eundem phrasim sic reddidit: *Cum secundis successibus certatim sanctæ conversationis studiis adolescens Domino militaret, et vigesimo secundo anno secundioris meriti sumpsisset exordium.* BOLLAND.

^l Divionense sancti Benigni habet: *qui noviter ascendebat*; et in Chifflet. etiam legitur *qui pro quo.* Nostro consonat Sarius. Sed certe perperam legit Mombrit. *Ac si quiddam noviter acciderat, jugiter præfuisset.* BOLLAND.

^m Divion., *humanitate.*

ⁿ Vocem *nec* tam hic, quam mox infra, repositi ex cæteris omnibus, cum in nostro *ne* vitiose legitur. BOLLAND.

^o Al., *in lenitate.*

^p Al., *posset.*

rogativa, ^a contulerim. Studeamus ergo pauca disserere, plurima præterire; ^b nam si tanta virtutum suarum insignia dicere cœperimus, aut ariditas nostri sermonis non possit excolere, aut memoria retinere, plus habere poterat terminum lux hodierna, quam pagina capiat. Intendebat vir ^c beatus Remigius jactantiam virtutum fugere, in quo non poterat gratia ^d celsa latere. Cum ei vero contigisset habere inter domesticos suos ^e secretius convivium et delectaretur in libertate charorum, descendebant ad eum ^f intrepidi passeret, et in manu ejus mensæ reliquias colligebant. Discedebant alii saturi, accedebant alii saturandi. Sic mansuescebat feritas avium in operatione virtutum.

4. Accidit autem, quodam tempore, ^g cum ex more pastoralis solertia paræcias ^h circuitet, ut si negligenter aliquid in divinis cultibus ageretur, fidelis servus Christi agnosceret; in vico similiter, cui vocabulum est ⁱ Calmiciaco ipsius devotione studii accessit. Ubi dum quidam cæcus ab eo opem misericordiæ postularet, cœpit, qua dudum capus fuerat, infestatione dæmonis, corporis vexatione torqueri. Tunc sanctus Remigius in oratione, qua semper anima sancta intentione vacabat corporea, se ^j sedulitate prostravit, raptimque lumen pristinum reddidit oculis, et pestem immundi spiritus effugavit. O ineffabilis gratia pietatis; a quo dum substantia sola petitur, triplex remedium obtinetur. Vitæ pavit egenum, muneravit visu cæcatum, reddidit libertati captivum; atque ita contigit per hoc insigne mysterium, ut, dum apparuit unus in paupere, trinitas se ostendit ^k in salutem.

^a Hunc sensum mancum restitui posse affirmant Bollandistæ, si pro *contulerim* legatur *contulerit*, addaturque verbum *exponam*, aut simile. In Chiff., ac Divionensi Cod., ut iidem referunt, sic habetur: *Longum est itaque verbis texere (in Divion., comprehendere) ne irrogemus audientibus de nimio his profusitate fastidium. Quantum in eum bonorum omnium ornamenta, quæ sunt pretiosa, vel maxima supernæ remunerationis prærogativa contulit.* Item apud Surium integer habetur sensus iisdem fere verbis.

^b Ista in Mss. Chiff. ac Divion. sancti Benigni sic legere est: *Nam si tantarum virtutum suarum signa, aut ariditas nostri sermonis posset excolere, aut memoria retinere, prius habere potest terminum lux hodierna quam pagina.* Nostro consentit Mombritius, præter quam quod pro *plus* rectius habeat *prius*, et *poterit* pro *poterat*. Chiffletiano magis consonat Surius. BOLLAND.

^c Al., *sanctus*.

^d Al., *celsica*.

^e Ita correxi ex cæteris M-s., et Editis; nam in nostro legebatur *secretiorem*. BOLL.

^f In Chiff. (ac forte etiam Divion.) est *trepidi*, ac mox infra *saturati* pro *saturi*; sed nostro Codici consonant Mombritius, Surius, atque ipse quoque Hincmarus in Vita subjicienda, n. 20, ubi ista e suo Fortunati exemplari iisdem verbis retulit. BOLL.

^g Chiff., *eum*.

^h Ibid., *circumire*.

ⁱ Hoc vocabulum *Calmiciaco*, aliqua immutatione litterarum, afferunt in Mss. ut est apud Boll.

^j Chiff. add. *etiam*.

^k Ibid., *in salute*.

5. ¹ Sic ut semper ergo humani generis adversarius suam non desistit ostendere nocendi virtutum potentiam, civitatem Rhemorum, eodem tempore surgentibus subito flammarum globis, oborta nimia vastatione, succenderat, et jam fere partem tertiam favillis extantibus concrematio peracta consumpserat, et, quod residuum erat, victrix flamma lambebat: tunc, cum ^m ejus rei nuntius ad beatissimum Remigii antistitis pervenisset auditum, illico, velut invictus athleta, ad ruinam urbis celeri velocitate percurrit, atque se igni obvium, impleta oratione, monstravit (ⁿ statim velut quodam reatu fracta vel concisa, populo teste, in se vastatio ^o reducit incendii), et per patentem portam admodum fugiens discessit, ut omnibus monstraretur quod vir Dei; plenus fidei igne, ^p plus caluit, qui sævitiam tantæ indignationis et evicit et extinxit meritis.

6. Quædam vero puella, ab urbe Tolosa, præclaris orta natalibus, ab adolescenti infantia vesani spiritus tenebatur obsidione captiva. Quam cum tenero amore diligenter piissimi genitores, ad sancti Petri sepulcrum ^q in Romanam urbem cum plurima multitudine et multa devotione duxerunt. Ibi quidam Dei servus ^r cum auxilio sacri corporis plurima implebat signa virtutis. Hanc tamen puellam cum nulla potuisset intercessione purgare, nec ab ipsa callidi dæmonis virus valuisset expellere, ^s hinc responsum hostis antiquus reddidit, divini ^t nominis obsecratione constrictus, quod nunquam ^u ab alterius de eodem habitaculo, nisi hujus beatissimi Remigii antistitis emundatione ^v possit expelli. Tunc parentes ejus, et ipsius ^x benedicti, et

¹ In Chiff.: *Sed sicut semper erga humani generis detrimenta adversarius suam non desistit ostendere nocendi virtutum [in Divion., virium] potentiam.* BOLLAND.

^m Chiff., *hujus*.

ⁿ Hæc uncis inclusa descripsi ex Chiff.; in nostro enim sic mendosius legebatur: *Practa, vel concisa, populi testa in se vastationem reducit incendit.* Surius, pro *reatu*, habet *rotatu*. LIXEN.

^o Al., *reducitur*.

^p Chiff.: *Plus caluit, quam servitium tantæ indignationis, quam et evicit meritis, et extinxit.* BOLLAND.

^q Chiff., *in Romana urbe*.

^r In solo Chiff. additur nomine *Benedictus*; at certe perperam, ut mox dicemus. BOLL.

^s Al., *hoc*.

^t Chiff., *numinis*.

^u Ibid., *deest ab*.

^v Al. Ibid., *posset*.

^x Hanc vocem *Benedicti*, quæ a Fortunato adjective posita est de prædicto servo Dei (id quod ab eodem factitatum ostendit cl. Mabil. mox citandus) Hincmarus, in Vita sancti Remigii *substantive*, ut dicunt, accepit positam, eaque forte sanctum Benedictum, monachorum in Occidente Patrem, significatum existimavit, quemadmodum et alii, ipsum secuti opinati sunt, ut vel epistola proferatur, ut videtur, commentitia, quam sanctus Benedictus ad sanctum Remigium scripserit: in qua puellam, quam is sanare non poterat, eidem sanandam commendat. Bollandistæ, in commentario præfixo Vitæ sancti Remigii, num. 75 et seqq., hæc uno maxime talem opinionem refellunt, quod nunquam traditum, aut

^a Alarici regis Gothorum, afflictibus suffragati, cum devincta sobole ad sanctum Remigium antistitem pervenerunt, deprecantes ut virtutem ejus agnoscerent in purgatione sobolis, quam præscierant in confessione latrone.

7. Tunc beatissimus Remigius, ^b cum diurna luctatione se non esse dignum assereret, et consueti patientia repugnaret, precibus est populi supplicantis evictus, ut orationem pro ipsa funderet, et parentum lacrymis condoleret. Tunc sanctus Remigius, meritis sanctitatis armatus, verbi præcepit imperio ut iniquus prædo, per ^c quod ingressus fuerat, discederet, et Christi famulam relaxaret. Itaque cum nimio vomitu et obscuro fetore per os, quo fuerat intromissus, abscessit. ^d Sed paulo post discedente pontifice, sub ipsius tamen horæ spatio, dum nimium labore fessa nutaret, spem salutis amisit. ^e Iterate ergo supplicantium turba recurrit ad medicum: beatus autem Remigius ^f ille se accusat, potius perpetrasset facinus, quam sanitatis præmium indulsisse, et extitisse homicidii reum, non attulisse remedium.

8. Ad basilicam igitur sancti Joannis, quo corpus jacebat ^g exanimæ, populi obtentus deprecatione regreditur, ibique sanctus Remigius cum lacrymis ad pavimenta sanctorum ^h in oratione prosternitur, et reliquos, ut ita faceret, adhortatur. Tunc sanctus Remigius, effluo lacrymarum imbri, consurgens suscitavit mortuam ⁱ quam prius sanavit ægrotam. Quæ protinus apprehensa manu pontificis, cum inte-

auditum sit, sanctum patriarcham Benedictum, Romæ, ad sepulcrum sancti Petri, cum auxilio sacri corporis, plura implere signa virtutis. Verisimilius itaque est eum de quo hic loquitur Fortunatus, Dei servum, fuisse sanctum Abundium, alias etiam Acontium vocatum (uti sentiunt cl. Mabil. in Ann. Bened., ad an. 530, et eum secuti Bolland.), cujus meminit Gregorius M., lib. III Dial., cap. 25, quemque custodem ecclesiæ sancti Petri idem Greg. refert fuisse, atque ita: *Omnipotentii Deo fideliter servisse, ut idem beatus Petrus apostolus signis ostenderet quam de illo haberet estimationem.* Jam vero et tempora (ut ibidem adnotant Bollandistæ) non discrepant.

^a Illic designatur Alaricus, nominis hujuscæ II, Gothorum, sive Visigothorum, in Galliis rex, qui sedem habuit Tolosæ, quique a Clodoveo I, Francorum rege, in Vogladensi prælio victus est an. 507, ut adnotat Boll., n. 80 commentarii præfati, adversus eos qui Alaricum I putant hic a Fortunato significari, cujus tempora cum temporibus sancti Remigii non conveniunt. De hoc Alarico II lege Greg. Turon., l. II Hist. Franc., cap. 35 et seqq.

^b In Chiffletiano legitur: *Ille cum, etc.*, omissis hiis: *Tunc beatissimus Remigius.* BOLL.

^c Chiffletianum, quo; Surius, quod fuerat ingressus. BOLL.

^d Ibid., hæc periodus sub recensetur: *Sed paulo post discedente pontifice, sub ipsius statim horæ spatio vitæ calore decepta, spiritum (in Divioniensi additur salus), amisit.* Mombritius ultima sic reddidit: *Dum nimio labore fessa nutiretur, vitali calore alienata,*

A gra incolamitate surrexit, et ad propria feliciter remeavit. Judicare enim possumus quantus in præsentem miraculo fuisset parentum fletus ¹ pro gaudio, laus populi ² pro triumpho. Putasne cum quo gemitu quantaque devotione *Gloria in excelsis Deo* cecinerunt, qui per sacrum antistitem divina videre mysteria meruerunt? Potuit enim ille plebem suam de casu cujuslibet periculi imminenti eripere, qui vitam ³ mortuæ valuit restaurare.

9. Inter hujusmodi igitur virtutum suarum insignia elegit beatus Remigius, athleta Christi, transitum lethiferi soporis excipiens, procellas mundi, senio jam urgente, deserere, et ad portum cælestis habitaculi pervenire. Post ^m cujus vero obitum tanta ad sui corporis patrocinia fidelibus ⁿ remedia tribuuntur, et solis agnoscenti vivere meritis, qui tantis fulsit exemplis (^o Cui vero poena dignoscitur defuisse martyrii, non devotio confessoris). In illis ergo divinis templorum oraculis, ubi ejus patrocinia veneramus ^p, quidquid cum fide petitur, invenitur, et quod speratur studio, præstatum effectu. Profusis ergo unanimiter precibus exoramus, ^q ut nobis vitæ salutari spatio indulgentiam delictorum obtineat intercessio sancti Remigii pontificis cum auxilio Redemptoris. Det etiam deprecatio ejus generaliter in hoc mundo tranquilla pacis tempora, qui promisit justis æterna. Quod ipse præstare dignetur, qui regnat cum Patre et Spiritu sancto, qui est benedictus in sæcula. Amen

C *spiritum salutis amisit.* Etiam Surius paulo aliter loquitur. Hæc ex Bolland. Porro Surius sic legit: *Dum nimio labore fessa nutaret, vitali calore exempto, spiritum exhalavit, et spem salutis suis admisit.*

^e Chiff., *iteratis precibus.*

^f Ibid., *ill.*

^g Al., *exanime.*

^h In oratione deest in Chifflet. BOLL.

ⁱ Hoc sancti Remigii miraculum memorat vel Greg. Tur., lib. de Gloria conf., cap. 79, ut videtur desumptum ex Vita ejusdem, a Fortunato scripta prolixius: quam ipse Greg. indicare videtur lib. II Hist. Franc., cap. 51, ubi sic scribit de sancto Remigio: *Est enim nunc liber vitæ ejus, qui eum narrat mortuum suscitasse: hanc ipsam scilicet indicans puellam, de qua in allato libro de Gl. confess.*

¹ Chiff., *præ.*

² Ibid., *præ.*

³ Ibid., *mortui potuit*

^m Divion., *ejus.*

ⁿ Chiff., *remediaque.*

^o Hæc periodus uncis inclusa, deerat ab eo ms. quo usi sunt Boll., sed exstabat in aliis, nec deest in Edit. Surii, quanvis aliquid differat. Sic enim ibi legitur: *hujus vero poena dignoscitur defuisse martyrio, non devotio confessioni.*

^p Al., *veneramus.*

^q In Chiff., ex ipsis Bolland. legitur: *Ut nobis vitæ salutis spatium; deest vero ad extremum conclusio: Quod ipse præstare dignetur, etc.*, ac legitur: *Explicit depositio sancti Remigii.*